

Прощальне слово про Лідію Терзійську – фундаторку сучасної україністики в Болгарії

Українська славистична спільнота з глибоким сумом сприйняла новину про відхід до вічності доцента, доктора Лідії Асенової Терзійської (1940–2025) – однієї з найповажніших дослідниць української літератури в Болгарії, вченої, яка стояла біля витоків і заклала основи українознавчих студій у Софійському університеті імені Святого Климента Охридського, людини, яка ніколи не зрадила ідей своїх попередників і здійснила мрії та заповіти своїх вчителів-українознавців – Михайла Драгоманова, Івана Шипманова, Симеона Русакієва та ін.

Відома науковиця, засновниця університетських україністичних студій у Болгарії, перекладачка українських делегацій найвищого рівня, багаторічна викладачка факультету слов'янських філологій Софійського університету відійшла у засвіти 7 квітня 2025 р., у переддень свого 85-ліття, залишивши по собі світлі спогади, сотні залюблених в Україну та українську мову студентів, незліченну кількість зrealізованих культурних та літературних проєктів, понад 200 наукових публікацій, присвячених творчості українських письменників, десятки цікавих новаторських авторських курсів з української літератури та культури і багато-багато любові до України.

Пані Лідія Терзійська народилася 8 квітня 1940 р. в робітничій родині. Її батько, який був теслею, загинув під час війни у 1944 р. Мати працювала на тютюновій фабриці й виховувала Лідію. Вони проживали у м. Самоков поблизу Софії, там Лідія з золотою медаллю закінчила школу. Згодом вступила на українське відділення філологічного факультету Київського державного університету імені Тараса Шевченка, де навчалась у видатних професорів-літературознавців – А. Іщука, П. Кононенка, Г. Вервеса та ін. Навчання в університеті не обмежувалося засвоєнням мовознавчих та літературознавчих дисциплін: перебуваючи в середовищі майбутніх класиків української літератури, в епіцентрі літературного процесу, спілкуючись з тоді ще молодими, а нині відомими поетами Іваном Драчем, Романом Лубківським, Дмитром Павличком та ін., болгарська студентка глибше, ближче, по-справжньому пізнавала Україну, щоб пов'язати своє життя з українською мовою, літературою, культурою.

Завершивши у 1963 р. навчання, Лідія Терзійська повернулася на Батьківщину, де у 1965 р. почала факультативно викладати українську мову у Софійському університеті імені Климента Охридського у гуртку професора Симеона Русакієва. Викладацька праця в університеті, в середовищі інтелектуалів, творців, мислителів, сприяла її науковим пошукам у напрямі українознавства. У 1972 р., під час спеціалізації в Києві, вона, молода викладачка, порадившись зі своїми наставниками, розпочала працю над вивченням болгарської тематики в українській літературі після Другої світової війни, адже таких праць бракувало, хоч матеріалу було чимало. Незабаром цей інтерес переріс у дисертацію “Болгарська тема в українській літературі після Другої світової війни”, яку Лідія Терзійська успішно захистила в 1980 р. Під час захисту в Софії рецензенти зазначили, що це перша розвідка такого типу в болгарському літературознавстві і що вона обов'язково дасть поштовх майбутнім новим дослідженням.

Після захисту дисертації Лідія Терзійська залишилася працювати в Софійському університеті імені Климента Охридського. Її природний дар зачаровувати людей словом та підтверджувати його ділом, жвава вдача, активна й послідовна позиція у відстоюванні української мови визначили її життєву місію – заснування, становлення та формування україністичних студій у Софійському університеті. У 1996 р. спеціалізація “Україністика”

вперше з'явилась як у навчальних планах найпрестижнішої вищої школи Болгарії як офіційний профіль її катедр – слов'янського мовознавства та слов'янських літератур. А Лідія Терзійська стала доцентом з української літератури та багаторічним очільником університетських українознавчих студій. За час невтомної багаторічної праці вона зуміла виховати викладачів-україністів високої проби, науковців, які продовжують і розвивають справу своєї Наставниці та щоденно черпають з джерела її мудрості, фахових перекладачів. Це – Албена Стаменова, Антоанета Горінова, Райна Камберова, Владімір Колев, Павліна Мартінова, Стефан Узунов, Лілія Желева – справжні ентузіасти, майстри своєї справи.

Лідія Терзійська завжди брала активну участь у житті факультету – очолювала факультетську профспілкову організацію, була членом різних рад і спеціалізованих комісій з дисертацій та проведення конгресів зі славістики, болгаристики.

З 1991 р. доцент Лідія Терзійська ініціювала створення Болгарської асоціації україністів, яку тривалий час очолювала. Щорічно брала активну участь в українознавчих наукових форумах, конференціях і проєктах у Болгарії та за її межами – в Україні, Польщі, Словаччині, Німеччині та інших країнах. Часто в розмовах чи спогадах пані Лідія згадувала незабутню поїздку на конференцію в Нагуєвичі, аби вшанувати пам'ять незабутнього Івана Яковича Франка і знову, як колись в університетські часи, зустрітися з тими, хто стояв на сторожі літературних процесів. У її доробку понад двісті наукових праць, присвячених творчості видатних постатей нашої літератури – Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Михайла Драгоманова, Лесі Українки, Івана Франка, Павла Тичини, Максима Рильського, Семена Скляренка.

Окрім дослідницької праці, Лідія Терзійська активно займалася перекладацькою діяльністю, належала до Спілки перекладачів Болгарії.

Плекаючи Шевченкове “*І чужого научайтесь й свого не цурайтесь*”, у 1992 і 1994 рр. на запрошення Київського університету імені Тараса Шевченка пані Терзійська викладала болгарську мову та літературу для українських студентів при кафедрі слов'янських мов. У Софійському університеті невтомно залучала зацікавлених студентів до вивчення української мови та літератури, працюючи з ними факультативно чи в гуртках. Подиву гідні плоди її праці: у 1995 р. запровадила лекторії з історичних та культурних реалій України, історії України, у 1996 р. – з давньої, нової та сучасної української літератури, охопивши всі аспекти її розвитку на основі актуальних наукових досліджень та, що важливо, будучи її частиною.

На своєму професійному шляху пані Лідія відчувала постійну підтримку родини – чоловіка, синів, онуків, яких любила понад усе.

Багаторічна невтомна праця Лідії Терзійської, її професіоналізм, перфекціонізм, життєва мудрість, людяність і доброта, щира підтримка й відданість ідеї житиме у спогадах багатьох поколінь львівських славістів та всіх, хто мав особливу приємність працювати з нею, переймаючи глибокі знання й непроминальну любов до справи її життя.

Вибрана наукова бібліографія з питань україністики та українсько-болгарських літературних, культурних, освітніх відносин доцента доктора Лідії Асенової Терзійської:

1. Терзійська, Л., 1961. Поема “Сон” у болгарському перекладі Д. Методієва. *Голос Шевченка лунає над світом*. Київ, с. 51–70.
2. Терзійська, Л., 1964. Безсмертен в пам'яті на народите. *Студентска трибуна*, 17 март.

3. Терзийска, Л., 1964. Т. Г. Шевченко – живот и дейност. *Отечествен фронт*, 8 март.
4. Терзийска, Л., 1968. За влиянието на съвременността при изясняване на въпроси в историческия роман (върху материали от романа “Светослав” от украинския писател Семен Скляренко). *Славистични изследвания*. СУ “Кл. Охридски”, с. 190–205.
5. Терзийска, Л., 1969. Т. Г. Шевченко. *Родна реч*, 3.
6. Терзийска, Л., 1971. Леся Украинка в България. *Научна смяна*, 1, с. 5.
7. Терзийска, Л., 1971. Леся Украинка на българска земя. *Българо-съветска дружба*, 3, с. 18–22.
8. Терзийска, Л., 1971. Семен Скляренко – автор на историческия роман “Светослав”. *Годишник на СУ*. София, т. LXV, 2, с. 190–205.
9. Терзийска, Л., 1973. Михаил Драгоманов и България. *Славистични изследвания*. СУ “Кл. Охридски”, с. 173–183.
10. Терзийска, Л., 1980. По пътя на взаимното опознаване и обогатяване (Из българо-украинските литературни връзки). *Език и литература*, 6, с. 70–82.
11. Терзийска, Л., 1981. Учен и писател /125 години от рождението на Иван Франко. *Българо-съветска дружба*, 8, с. 21–23.
12. Терзийска, Л., 1983. Български образи в украинската проза. *Славянска филология*, т. 18, с. 183–192.
13. Терзийска, Л., 1986. Украинският поет И. Франко преводач на “Слово о полку Игореве”. *Език и литература*, 3, с. 70–79.
14. Терзийска, Л., 1988. Проблеми на рецепцията на украинската литература в България през периода до Първата Световна война. *Славянските литератури в България. Проблеми на рецепцията*. София.
15. Терзийска, Л., 1989. Шевченко. “Писатели на народите на СССР”. *Енциклопедичен справочник*. София.
16. Терзийска, Л., 1991. Иван Франко и нашето литературно наследство. *Год. на СУ “Св. Климент Охридски”*. София, кн. 2, с. 155–210.
17. Терзийска, Л., 1992. Български възрожденски мотиви в украинската литература. *Сб. от семинар в Банско*, с. 122–134.
18. Терзийска, Л., 1993. Викладання української мови та літератури в СУ. *Слово і час*, 1, с. 36.
19. Терзийска, Л., 1993. Українознавство в Болгарії. *Слово і час*, 5, с. 76.
20. Терзийска, Л., 1995. М. Рилски и България. “Україна” *Информационен бюлетин на посолството на Украйна в България*, 5.
21. Терзийска, Л., 1996. Иван Франко и българската поезия от края на XIX в. и началото на XX в. (типологични връзки). *Български годишник*. Харків–София, с. 327–352.
22. Терзийска, Л., 1996. Импресионизмът и украинската литература. *Изгнанничеството драма и мотивация*, с. 161.
23. Терзийска, Л., 1999. Експресионизъм и творчеството на Микола Хвильови. *Славянските култури и модерната цивилизация*. София.
24. Терзийска, Л., 1999. Модернизмът и украинската литература (Богдан Лепки). *Западноевропейският модернизъм и славянските литератури*. В. Търново.
25. Терзийска, Л., 1999. Про деякі особливості болгарського перекладу “Енеїди” Котляревського. *Проблеми сучасного українознавства Одеського ун-ту*.

26. Терзийска, Л., 2000. Ив. Вазов във възприятието на П.Тичина. *Славянството – съвременни предизвикателства*, т. VI. София.
27. Терзийска, Л., 2000. Проблеми і перспективи розвитку українознавства в Болгарії. *Українознавство в світі*. Київ.
28. Терзийска, Л., 2000. Украинският исторически роман. Перспективи на развитието. *СУ. Материали от шестите славистични четения във ФСФ на СУ "Св. Климент Охридски"*.
29. Терзийска, Л., 2001. Дон Жуановският мотив в творчеството на Л.Украинка. *Сб., посветен на проф. Г.Германов*. София.
30. Терзийска, Л., 2003. Професор Драгоманов – видатний вчений та викладач Софійського університету. *Перші Міжнародні Драгоманівські читання*. София.
31. Терзийска, Л., 2005. Наукова україністика в Софійському університеті "Св. Кл. Охридського" від М.Драгоманова до сьогодні. *Мова і культура*, 8, т. VIII. Київ.
32. Терзийска, Л., 2005. Не всичко, което ни е непонятно е невярно (Г.С.Сковорода) *Сб. в чест на проф. И. Павлов*. София.
33. Терзийска, Л., 2006. Човешките измерения в изобразителното изкуство на Т.Г.Шевченко. *Славистика и общество*. София.
34. Терзийска, Л., 2008. Відголоски досліджень Драгоманова в болгарській науці. *Драгоманівські студії*. София.
35. Терзийска, Л., 2008. Иван Франко и някои проблеми на компаративистиката. *Сб. в чест на проф. А. Анчев*. Велико Търново.
36. Терзийска, Лидия, 2008. И. Стоянов. *Чуждестранна българистика през XX век*, *Енциклопедичен справочник*. София.
37. Терзийска, Лидия, 2008. О. Чмир. *Чуждестранна българистика през XX век*. *Енциклопедичен справочник*. София.
38. Терзийска, Лидия, 2008. О. Ковал-Костинска. *Чуждестранна българистика през XX век*. *Енциклопедичен справочник*. София.
39. Терзийска, Лидия, 2008. В.Москаленко. *Чуждестранна българистика през XX век*. *Енциклопедичен справочник*. София.
40. Терзийска, Л., 2012. Някои от проблемите на старобългарската литература в научната интерпретация на Иван Франко. *Алманах Българска Украинистика*, с. 6–23.
41. Терзийска, Л., 2015. Някои особености в развитието на неоромантизма в украинската литература. *Алманах Българска Украинистика*, с.78–85.
42. Терзийска, Л., 2016. Творчеството на Т. Г. Шевченко в преподаването на украинска литература в Софийския университет "Свети Климент Охридски". *Алманах Българска Украинистика*, с. 9–16.